

väitteisiin on helppo uskoa sen vuoksi, että ne perustuvat arvoihin ja uskomuksiin, jotka länsimaiset ihmiset hyvin pitkälti jakavat: niissä luotetaan tieteen tuloksiin, niissä korostetaan länsimaisia arvoja, humanismia, tasa-arvoa, vapautta ja ihmisarvoa sekä tuodaan esiin uskonnolliseen vallankäyttöön liittyviä ongelmia.

Uusateistisen keskustelun näkyvyys juuri viime vuosina joutuu suurelta osalta fundamen-

talistisen uskonnollisuuden kasvusta. Eli se, mitä vastustetaan, on fundamentalistinen uskonnonkäsitys, ja siksi uusateistien sanoma uppoaakin niin hyvin lukijaan. Uusateistien uskonkäsitys on kuitenkin useimmiten hyvin suppea – minkä Pyysiäinenkin myöntää: he hyökkäävät kristinuskoa tai mono-teistisiä Lähi-idässä syntyneitä uskontoja vastaan tai kohdistavat hyökkäyksensä kirkkoon instituutiona. Myös suoma-

laisessa julkisuudessa ovat kirkon- ja uskonnonvastaisuus sekä ateismi olleet vahvasti näkyvillä. Käsitellyt teemat eivät sinänsä ole olleet uusia: koulujen uskonnonopetus, uskonnonvapaus, kirkon ja valtion suhde, kirkon konservatiivisuus, kirkon suhde sukupuoli- ja seksuaalisuuskysymyksiin. Näistä kaikista on aika-ajoin keskusteltu kiivaasti ainakin viimeiset sata vuotta.

Varhaisen tuen päiväkot

AILI HELENIOUS

Kesäkuussa 2010 tarkastettiin Helsingin yliopiston käyttäytymistieteiden laitoksella Eeva Kaukoluodon väitöskirja varhaiskasvatuksen yhteisöllisestä kehittämisestä. Työ on varhaiskasvatuksen ja sosiaalipolitiikan yhteistä aluetta. Tampereen yliopiston sosiaali- ja terveystieteiden professori Juhani Lehto toimi vastaväittäjänä ja toi erityisesti sosiaali- ja terveyspalvelujärjestelmän muutosten tutkijan näkökulman aiheeseen. Toimin työn toisena esitarkastajana, oma taustani on psykologispedagoginen.

Eeva Kaukoluodon peruskysymys on, millaista on suomalaisen päiväkodin kasvatusyhteistyö lasten vanhempien kanssa ja miten sitä voidaan kehittää. Väitöskirja erittelee kasvatusyhteistyön reuna-ehdoja. Tutkija näkee pienten lasten hoitamisen ja kasvatusyhteistyön yhteisöllisenä, uutta luova-

na ja historiallisesti kumuloituvana käytännön generatiivisena vuorovaikutustyönä. Tutkimus on tehty kehittävän työn tutkimuksen menetelmällä. Tutkimusprosessia voidaan kuvata iteratiivisena tiedonmuodotuksena: Empiiriset interventiot päätyivät uusiin tutkimus-työryhmiin ja uusien tutkimusvaiheiden analyysiin. Tutkija muotoilee päätuloksenaan *varhaisen tuen päiväkodin* konseptin, joka olisi syytä ottaa keskusteluun, jos ja kun päivähoidolaista rakennetaan varhaiskasvatustilaa.

Kaukoluoto paikantaa työssä yhteiskunta- ja kasvatus-tieteiden piiriin. Hänen mukaansa se on sosiaalitieteellinen ja korostaa työtoimintaa ja yhteisöllistä toimijuutta. Tutkimuksessa korostuu naissukupuoli, koska naiset ovat varhaiskasvatustyön tekijöiden valtaväestönä.

Tutkimuksen aihe, kasvatus-

Eeva Kaukoluoto

Onko varhaisen tuen päiväkot mahdollinen?

Tutkimus varhaiskasvatuksen yhteisöllisestä kehittämisestä Helsingin yliopisto, Käyttäytymistieteiden laitos, 2010

yhteistyö, on määritelty vanhempien ja alan työntekijöiden lasta hyödyttäväksi yhteistyöksi. Tämä yhteistyö on ollut maamme päivähoidon kehittämisen ja tutkimisen kesto-aihe. Yhteistyön velvoitteet ovat ajan myötä korostuneet. Aiheita on ajankohtaistanut valtakunnalliseen varhaiskasvatuksen suunnitelmaan omaksuttu kasvatuskumppanuuden käsite. Lapsi- tai perhekohtaisten keskustelujen pohjalta edellytetty toiminnan suunnittelu on herättänyt päiväkotien työyhteisöissä kysymyksiä. Eeva Kaukoluoto raportoi henkilöstön esiin tuoman ristiriidan: ”Asia

on tärkeä, mutta ei toimi käytännössä.” Mahdollisuus kasvatusyhteistyön kehittämiseen jää toivomusten tasolle huolimatta pyrkimyksistä luoda sopimusmalleja ja normeja ohjaamaan henkilökunnan ja vanhempien välisiä keskusteluja. Ellei saada resursseja lapsikohtaiseen työhön, vanhemmilta kerätty tieto jää hyllyyn. Puheen tason yhteistyö ei nykyoloissa riitä, mutta mistä suunnasta olisi etsittävä yhteistyön lähikehityksen mahdollisuuksia?

Aikaisemmat kasvatusyhteistyön yksilötasolla pitäytyvät tulokset ovat olleet riittämättömiä toimintojen kehittämisen pohjaksi, koska yhteiskunnalliset ja instituution reunaehdot on tarkastelusta unohdettu. Eeva Kaukoluodon tutkimus osuu tähän tiedon aukkoon. Työlle on selvästi käytännön tilaus. Tuota tilausta yhteiskuntamme ei kuitenkaan ole tehnyt. Siihen viittaa Kaukoluodon väitöstyön täydellinen hautautuminen kuuman kesän uutispiementoon ja vanhuskeskustelun sisältämien tarpeiden massiivisuuteen. Eikä Kaukoluodon tulosten unohtaminen ole ainoa laatuaan. Eira Suhosen saman kevään väitös taaperoitteen kehitysedellytyksistä päivähoiton oloissa, kuten myös Marjatta Kallialan työt, ovat suoranainen hätähuuto päivähoiton muutostarpeista. Päivähoitolain muutosprosessi on käynnissä ja käsitykseni mukaan edellyttäisi mahdollisimman laajaa keskustelua koulua edeltävästä varhaiskasvatuksesta ja nuorimpien lasten kehittymisen yhteiskunnallisista ehdoista. Keskustelua ei kuitenkaan synny, jos nähdään hyvinvointivaltion rakenteet vain kalliina esteenä talouden kehittämiselle.

Kaukoluoto määrittelee varhaiskasvatuksen lapsen eri elämänpiireissä tapahtuvaksi kasvatukselliseksi vuorovaikutukseksi eikä rajoita käsitettä vain julkisen varhaiskasvatuksen piiriin, kuten joskus tehdään. Tekijä viittaa Yrjö Engeströmin omaksumaan uutta luovan generatiivisuuden ideaan: Vuorovaikutustyyliin on sisällyttävä sekä toimija että toiminnan kohde sen eri tasoissa. Kirjoittajan mukaan aikuisen lapsiin suuntaaman varhaiskasvatustyön avulla ”muodostetaan pienten lasten elämän kokonaisuutta, heidän hoidetuksi tulokseen, kasvatustaan ja oppimistaan”. Tutkijaa kiinnostavat ihmisen uudistumista tuottavat yhteisölliset prosessit, erityisesti varhaislapsuuden tuottamisen muodot, joiden seurauksena syntyy tulos, parempi tai huonompi. Kaukoluoto huomauttaa aiheellisesti, että kasvatuksesta tai kuntien toiminnan tehostamisesta puhuttaessa jätetään usein tulos ja tekijät huomiotta.

Eeva Kaukoluoto kertoo tutkivansa kasvatustyötä ja sen kehittämistä kontekstuaalisena, yhteisöllis-sosiaalisena, generatiivisena vuorovaikutustyylinä. Tähän kiteytykseen pääsy on vaatinut alun perin hyvin laajan käsikirjoituksen pelkistämistä ja olennaisen abstrahointia. Tutkimustyön konteksti Helsingin yliopiston käyttäytymistieteiden laitoksella ja kehittävän työn tutkimuksen metodi, tutkijan laaja ja haastava työ, ovat tuottaneet merkittävän, moniaineksisen materiaalin. Empiirinen haastattelututkimus ja ammattikokemus välittivät aluksi kuvan päiväkodista ”ristiriitaisten tehtäväsi-antojen hybridinä”. Sekamuo-

toista kohdettaan tekijä lähes tyi edelleen henkilökunnan teemahaastatteluun ja kehittämisistunnon tutkien välillä historiallisesti virallisdokumentteja, tilastoaineistoja ja perhetyökokeilun pohjalta kasvatusyhteistyön lähikehityksen mahdollisuutta. Pitkän linjan tutkimus päätyi lähikehityksen uudistuksen kaavailuun.

Päiväkodin kasvatusyhteistyön historian ja nykytilan analysointi luo pohjaa yhteistyön kehittämisen mahdollisuuksien luonnostelulle. Kehittävän työn tutkimuksen tradition mukaisesti tutkija analysoi historiallisesti lastentarhatyön, päivähoiton ja varhaiskasvatuksen kehittymistä. Historiallis-yhteiskunnallinen analyysi kattaa koko hyvinvointivaltion kaa- ren 1970-luvulta nykyisen vuosituhannen alkuun. Analyysissä on varsin sattuvasti jäljitetty suomalaisen päiväkodin toisaan seuraavia toimintakonsepteja esimerkkinä Helsingin lähiöpäiväkodin. Toimintakonseptin käsite merkitsee varhaislapsuuden käytännöllistä tuottamista valtiotoimijan ehdoin, ja analyysi ulottuu päivähoitolain alkua ajoista nykypäivään. Oikeastaan se alkaa jo kansantalouden pedagogis-sosiaalisesta toimintakonseptista ja etenee huoltopoliittisen ajattelun kautta viimeisten vuosikymmenien ”sosiaalipalvelun markkinoistavaan ekonomistis-huollolliseen” toimintakonseptiin. Tämä jäsennetty analyysijakso on yksi väitöskirjatyön helmistä.

Väittelijän oma vastaus esittämäänsä kysymykseen on optimistinen: varhaisen tuen päiväkodin on mahdollinen ja sen toimintamalli on työssä käytännön kokeilun perusteella luonnosteltu. Tämä optimismi tuo

kuin auringon esiin päivähoi-
don todellisuuden pilvestä, jos-
sa tutkijan koosteen mukaisesti

”lasten hoitoajat ovat pidentyneet
ja epäsäännöllistyneet. Monikult-
tuurisuus laajenee. Työtä on tehos-
tettu, työvoiman koulutustasoa las-
kettu ja tuottavuutta nostettu eri
keinoin. Hallinnollinen ja erilai-
nen tuki- ja verkostotyö sekä jatku-
vat muutokset ovat vallanneet aikaa
lapsityöltä. Työtahti on kiristynyt ja
kiireestä on tullut jatkuvaa. Päivä-
kodin ydintehtävän pitkäjänteinen
suunnittelu ja päivittäinen toteu-
tus horjuvat ja ajoittain työn hal-
linta on vaikeaa. Tämä koettelee se-
kä työmotivaatiota että työssä jak-
samista. Korkealaatuisen varhais-
kasvatuksen toteuttamisen koetaan
heikentyneen. Pedagoginen am-
matillisuus on väistynyt ja medias-
sa sitä kuvataan ivalliseen sävyyn.
Perhetyölle on haluttu raivata alaa
mutta kasvatushenkilöstölle jää ky-
symys ’jos minä hoidan vanhempia,
kuka hoitaa lapset?’”

Kaukoluodon työ kuvaa doku-
mentoidusti varhaiskasvatuksen
kriisiytymisen ehtoja. Kirjoitta-
jan analyysi päätty käsitukseen,
että päiväkodin toimintakult-
tuurista voi kehittää ja kuormit-
taakin, mutta ei määrättömäs-
ti. Henkilöstöä ei voi tietyn ra-
jan jälkeen pelkällä työotte-
en muuttamisella valjastaa uusiin
tehtäviin perustehtävän kärsi-
mättä. Tutkija kysyy myös, on-
ko hyvä, että yhteiskunnallinen
varhaiskasvatus palvelee vain
osaa lapsista. Pitäisikö perhei-
tä tukevan kulttuurisen työn ja
kasvatusvuorovaikutuksen ulot-
tua laajemmalle?

Eeva Kaukoluodon väitöskir-
ja herättää ajatuksia. Jos päätök-
sentekijät väittelijän tavoin kau-
kokatseisesti näkisivät nuorim-
pien lasten ryhmän asettuvan

yhteisöjen ytimiin, niiden uu-
distajiksi ja käsittäisivät merki-
tykselliseksi lapsia hyödyttävät
aikuisten keskinäissuhteet, var-
haisen tuen päiväkodista tulisi
todellisuutta. Se syrjäyttäisi var-
haisen puuttumisen umpikujai-
sen ideologian. Silloin ennalta-
ehkäisevää lastensuojelutyötä
voitaisiin kehittää edelleen päi-
vähoitotoiminnassa sen histori-
alliseen perintöön nojautuen ja
hyödyntäen päiväkodin uuden-
laisen toimintakonseptin ide-
aa, jossa on tilaa ja tekijöitä se-
kä lasten toiminnan organisoi-
tiin että sosiaalipedagogisiin
toimiin, jotka tukevat perhei-
tä. Mutta sitä ennen 1990-lu-
vulta alkanut päiväkodin eriyt-
tävä ekonomistis-huollollinen
toimintakonsepti on yhteiskun-
nallisesti uusittava.

Voi aikoja, voi tapoja!

ULLA VIERTOLA

Elämä saa olla tarpeellisen hel-
poa, mutta liian helpoksi teke-
minen on tyhmyyksistä suurin,
näin ajattelee Tuomas Kyrön
Mielensäpahoittaja. Teoksen
kahdeksankymppinen minäker-
toja ruotii ympäristönsä ihmisiä
ja ilmiöitä sekä järjen että ko-
kemuksen syvällä rintaaänellä.
Miehen omien elämäntapojen
ja nykymaailman välillä vallit-
see kuitenkin niin syvä ristiriit-
ta, että monet itsestään selvinä
ja hyvinä pidetyt asiat pahoitta-
vat vanhan jäärän mielen. Rutin-
at ovat pitkälti jurnutusta siitä,
että nykyinen elämänmeno on
liian likhtiä: pakkausmerkin-
nöissä ja koko olemisessa yleen-
sä pitää aina lukea ”light”. Elä-

mä on kuin kevytmakekkaa, jos-
ta tarpeettoman helppouden ni-
missä on imetty pois kaikki ras-
va ja väkevä maku.

Teoksen lyhyet monologit si-
sältävät neljäkymmentä tapaa
pahoittaa mieltä. Aiheiden
runsaus suo lukijalle kerrankin
mahdollisuuden käyttää lahja-
kasta ja sanavalmista sijaisvalit-
tajaa. Ihmetellä täytyy sitä ih-
mistä, joka selviää kirjan lop-
puun asti kohtaamatta yhtään
itselleen läheistä rutinanaihetta.
Sellainen voi olla esimerkiksi
metsämarjojen poimimatta jät-
täminen, energiansäästölam-
pujen käyttöön pakottaminen
tai turhanpäiväinen riisin rah-
taus kaukomailta, vaikka pe-

Tuomas Kyrö
Mielensäpahoittaja
WSOY, 2010

runoita olisi itsellä yllin kyllin.
Ehkä harvinaisempia yhteisiä
rutanaiheita ovat veronpalau-
tuksen saaminen ja auringon-
paiste, mutta niillekin Mielen-
säpahoittaja kykenee löytämään
hyvät perustelut, sillä mistä ta-
hansa asiasta on mahdollista va-
littaa.

Kirjan ensimmäiset rutinat
naurattavat mutta herättävät
myös epäluulon siitä, onko lu-
vassa mitään muuta, kuin 130
sivua stereotyyppistä jääräilyä
kliseisen vanhuskuvan perus-